

เสวนา คลังสมอง-คลังปัญญาสยาม (ครั้งที่ 59)

เรื่อง “ทิศทางการพัฒนาทักษะพื้นฐานชีวิต เพื่ออนาคตที่เข้มแข็งและยั่งยืนของประเทศ
(Fostering Foundation Skills in Thailand)”

โดย นางสาวธันว์ธิดา วงศ์ประสงค์

ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมการสร้างโอกาสการเรียนรู้ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.)

วันอังคารที่ 16 กันยายน 2568 เวลา 14.00 - 15.00 น. ณ สถาบันคลังสมองของชาติ และ
ผ่านระบบ VDO Conference (ZOOM)



ในยุคที่โลกเผชิญความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านเทคโนโลยี เศรษฐกิจ และสังคม ทนมนุษย์กลายเป็นปัจจัยกำหนดศักยภาพการพัฒนาของประเทศ ไม่ว่าจะเป็นความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ การสร้างนวัตกรรม หรือการสร้างสังคมที่เข้มแข็งและเป็นธรรม ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเชื่อมโยงโดยตรงกับคุณภาพของทักษะที่ประชาชนมีอยู่ โดยเฉพาะทักษะพื้นฐานชีวิต (Foundation Skills) ซึ่งประกอบด้วยทักษะการรู้หนังสือ (Literacy) การคำนวณ (Numeracy) และทักษะทางอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Skills) ที่ช่วยให้บุคคลสามารถเรียนรู้ ทำงาน และใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเสวนาเรื่อง “ทิศทางการพัฒนาทักษะพื้นฐานชีวิต เพื่ออนาคตที่เข้มแข็งและยั่งยืนของประเทศ” โดย นางสาวธันว์ธิดา วงศ์ประสงค์ ผู้อำนวยการสำนักพัฒนานวัตกรรมการสร้างโอกาสการเรียนรู้ กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) ได้สะท้อนถึงสถานการณ์ปัจจุบันของทักษะพื้นฐานชีวิตในสังคมไทย โดยผ่านผลการวิจัยและการประเมินที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนข้อเสนอเชิงนโยบายเพื่อยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ของคนไทยให้สามารถแข่งขันและอยู่รอดได้ในอนาคต

1. สถานการณ์ทักษะพื้นฐานชีวิตในประเทศไทย

ผลการศึกษาของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) และงานวิจัยนานาชาติระบุว่า คนไทยจำนวนมากยังขาดทักษะพื้นฐานชีวิตอย่างน่ากังวล โดยเฉพาะทักษะการอ่านออกเขียนได้ การคิดเชิงตรรกะ และการแก้ปัญหาในชีวิตจริง ปัญหานี้ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะในกลุ่มเด็กยากจนหรือด้อยโอกาสเท่านั้น แต่พบได้ในทุกกลุ่มทางสังคม สะท้อนให้เห็นถึงข้อจำกัดเชิงโครงสร้างของระบบการศึกษาไทยที่ยังไม่สามารถสร้างสมรรถนะพื้นฐานได้อย่างทั่วถึง

2. ผลการประเมินเชิงประจักษ์

การทดสอบด้านการรู้หนังสือและคณิตศาสตร์ของนักเรียนไทยเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานสากลพบว่า นักเรียนจำนวนไม่น้อยยังไม่สามารถใช้ทักษะที่เรียนมาในชีวิตประจำวันได้จริง เช่น การอ่านเอกสารราชการ การวิเคราะห์ข้อมูลตัวเลข หรือการจัดการรายรับรายจ่าย ขณะเดียวกันทักษะทางอารมณ์และสังคม เช่น การทำงานเป็นทีม การควบคุมอารมณ์ และการคิดเชิงสร้างสรรค์ยังพัฒนาได้ไม่เต็มศักยภาพ

3. ผลกระทบเชิงเศรษฐกิจและสังคม

การที่ประชาชนจำนวนมากขาดทักษะพื้นฐานชีวิต ส่งผลให้แรงงานไทยขาดความสามารถในการแข่งขันในตลาดแรงงานโลก ธุรกิจและ SME ต้องเผชิญกับข้อจำกัดในการเพิ่มผลิตภาพ ขณะที่ในระดับครัวเรือนปัญหาดังกล่าวเชื่อมโยงกับวงจรความยากจนที่ถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น การขาดทักษะพื้นฐานจึงไม่เพียงเป็นเรื่องการศึกษา แต่ยังเป็นปัญหาความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

4. แนวทางการพัฒนาเชิงระบบ

- การลงทุนในปฐมวัย งานวิจัยยืนยันว่าการลงทุนในเด็กเล็กคุ้มค่าที่สุด การส่งเสริมการอ่านและการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ตั้งแต่วัยอนุบาลเป็นกุญแจสำคัญ
- การปฏิรูประบบการเรียนรู้ โรงเรียนต้องไม่เน้นการท่องจำ แต่สร้างการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ และการคิดวิเคราะห์ เพื่อให้เด็กใช้ความรู้ได้จริง
- การสร้างเครื่องมือวัดทักษะมาตรฐาน การติดตามผลทักษะของผู้เรียนเป็นระยะ เพื่อประเมินความก้าวหน้าและปรับปรุงนโยบายได้อย่างทัน่วงที
- การมีส่วนร่วมของครอบครัวและชุมชน เด็กจะพัฒนาทักษะพื้นฐานชีวิตได้เต็มที่ก็ต่อเมื่อได้รับการสนับสนุนจากครอบครัวและสภาพแวดล้อมรอบตัว

5. บทบาทของ กสศ.

กสศ. ได้พัฒนาโครงการและงานวิจัยจำนวนมากเพื่อผลักดันการพัฒนาทักษะพื้นฐานชีวิต เช่น การสร้างหลักสูตรเสริมในโรงเรียนกลุ่มเปราะบาง การจัดอบรมครูให้สามารถสอนเชิงบูรณาการ การพัฒนาแพลตฟอร์มข้อมูลเพื่อวัดผล และการสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่ร่วมกับท้องถิ่นและองค์กรชุมชน

6. ความสำคัญของการบูรณาการทุกภาคส่วน

ปัญหาทักษะพื้นฐานชีวิตไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยโรงเรียนหรือครูเพียงฝ่ายเดียว แต่ต้องอาศัยความร่วมมือของหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ เอกชน ครัวเรือน และองค์กรท้องถิ่น ความสำเร็จจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การสร้างคนไทยที่มีสมรรถนะพื้นฐานเพียงพอในการใช้ชีวิตและทำงานในศตวรรษที่ 21

7. สรุป

การเสวนาครั้งนี้บอกย้ำว่า ทักษะพื้นฐานชีวิตคือ คุณค่าสู่ความเข้มแข็งและยั่งยืนของประเทศ หากระบบการศึกษาไม่สามารถสร้างทักษะเหล่านี้ได้ ประเทศไทยจะเผชิญกับความเสี่ยงทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมในระยะยาว การลงทุนเพื่อพัฒนาทักษะพื้นฐานชีวิตจึงไม่ใช่ค่าใช้จ่ายแต่คือ การลงทุนเชิงยุทธศาสตร์ที่สร้างผลตอบแทนสูงสุด ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญคือ รัฐควรเร่งลงทุนในเด็กปฐมวัย ปฏิรูปการเรียนการสอนในโรงเรียนให้เน้นสมรรถนะมากกว่าคะแนนสอบ พัฒนาเครื่องมือวัดที่เป็นมาตรฐาน และสนับสนุนการทำงานเชิงพื้นที่ร่วมกับครอบครัวและชุมชน หากทุกภาคส่วนสามารถบูรณาการพลังกันได้อย่างจริงจัง ประเทศไทยจะสามารถสร้างทุนมนุษย์ที่มีคุณภาพพร้อมขับเคลื่อนสังคมและเศรษฐกิจสู่ความยั่งยืนในอนาคต

8. ช่องทางการติดตามรับชม

สามารถติดตามรับชมย้อนหลังได้ที่ “YouTube” สถาบันคลังสมองของชาติ



วันที่ 19 กันยายน 2568